

I V L P A C I I A R T I S L V L L I A N A E E M E N D A T A E.

Libri IV.

Quibus docetur methodus, per quam magna terminorum generalium, attributorum, propositionum, argumentorumque copia, ad inveniendum sermonem de quacunq; re, amplificandam orationem, inveniendas quaestiones, easdemque dissoluendas, suppetat.

SUPERIORVM PERMISSV.

NEAP. Ex Typographia Secundini Roncalioli, 1631.

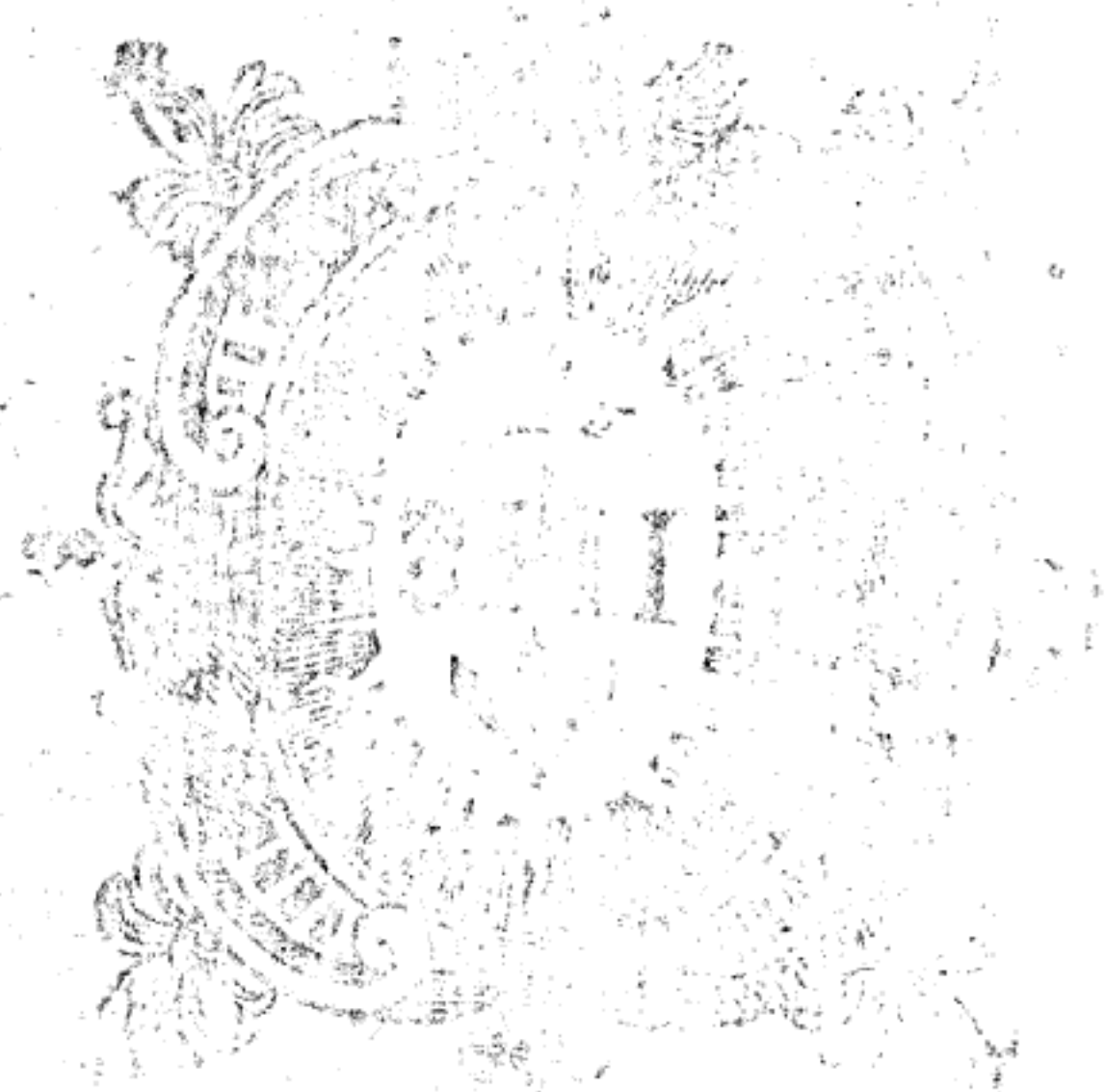
Expensis Domini Vecchi Bibliop. sub signo sanctiss. Nom. Iesu.

- a 3.

THE
FEDERAL
BUREAU OF INVESTIGATION
UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE

MEMORANDUM FOR THE DIRECTOR, FBI
FROM: SAC, [illegible]
SUBJECT: [illegible]

RE: [illegible]

Very truly yours,
[illegible signature]

IVL. PACIVS

Ithierio Hobierio, Christianissimi Regis
 Confiliario, & à secretis, triremium
 & maris Orientalis Quæstori
 Generali S. D.

I quis in hunc libellum de arte Lulliana inci-
 dens, miretur me in legibus euoluendis, & e-
 narrandis, & vsuique aptandis sine intermis-
 sione occupatum, aliquid de hac arte posse
 cogitare, nedum scribere, quæ prælo subiici-
 antur: is mirari, ut par est, omnino desinet,
 si sciat, me hoc tempore vix tumultuariam lectionem huic opu-
 sculo adhibuisse: quod ante annos quinque, & quadraginta,
 summo otio fruens, audaxque iuuenta, ut ait poeta, mente con-
 cepti, annis verò ab hinc paulò plusquam uiginti domesticorum
 precibus indulgens, literis mandavi, nunc, te hortante, cui nihil
 denegare possum, ex mei musei latebris in lucem exire patior.
 Quamobrem, si qua ex hoc qualicumque meo labore utilitas
 ad lectorem (ut spero) perueniet, eam tibi potius, quam mi-
 hi debet iure optimo acceptam ferre. Ego namque, (ut verè
 fatear) non maiori honore hanc commentationem dignabar,
 quàm enarrationem Lulliani contextus, animaduersiones in
 Rami dialecticam, & alias eiusdem farine lusiones, quibus, &
 grauioribus studijs defatigatus ita me oblectaui, ut alij uel iu-
 cunda deambulatione, vel inerti alea, vel simili quapiam ra-
 tione laborantes ingenij vires reficere solent. Iuris philosophiæ
 studia vsque ad annum ætatis meæ trigesimum sextum mihi
 ἔργα, cetera πᾶσι γὰρ fuere, ab eo tempore solum ius mihi
 fuit negotium, cetera otium.

4
Etu historicos, poetas, & oretores lego, Lulliana arti opellam na-
uani: licet enim nobis (ut opinor) ad hac aliquando diuer-
tere,

Qui musas colimus seueriores.

Sed nescio, an idem mihi eontinget, quod alijs quibusdam
scriptoribus euenit; quorum opera quo minori cura sunt conscri-
pta, eò sunt legentibus gratiora. Sanè tuum iudicium plurimi
(ut debeo) facio, qui hunc nostrum qualemcunque foetum
adeo non contemnendum duxisti, ut etiam Gallica veste, ne
Romana toga indatus, nostris hominibus minùs gratus esset,
exornare non sis grauatus. Tu namque non ut plerique, aut
à Musis abhorrens regendis rebus te addicis; aut ab omni a-
ctiōe absistens, tibi soli studeas: sed summa cum laude utram-
que viuendi rationem coniungis: & cum de alijs benemerendo,
tum diuinam animi partem excolendo, quasi binis alis ad ho-
noris, & gloriæ fastigium tendis. Hunc igitur libellum ad te
uenientem, uel potius redeuntem, excipe, quasi alter parens, hi-
lari uultu: meque tui studiosissimum tua beneuolentia, qua
nihil iucundius mihi potest accidere, prosequi perge. Vale.
Valentia Cauarum, Idibus Augusti. 1617.

I V L⁵ P A C I I

ARTIS LVLLIANÆ EMENDATÆ

Liber Primus.

Qui inscribitur de Alphabeto.

PRÆFATIO.

CRIPSI ante viginti annos subcæsiuis horis breuem, & perspicuum commentarium in artem parvam Raymundi Lulli, quem qui exceperunt familiares quidam mei, perfectam huius artis cognitionem visi sunt assequi, ac nihil sibi incognitum superfuisse iudicarunt. Eodem tempore, quò magis eis prodessem, eandem artem, libertate vtens philosophica, emendavi, eiusque exornatæ, & à multis vitijs liberatæ, præcepta in libellum contuli. Quod enim vulgo dici solet, nihil simul inuentum, & perfectum, maximè in hac arte, ni fallor, obtinet, fuit enim Lullius magno ingenio præditus, &, vt illa tempora ferebant, egregie doctus: sed vel artis obscurandæ gratia, quo maiorem sui admirationem excitaret, vel quia vt elegantia, ita etiam methodi expers omninò fuit, artem suam ita inuoluit, & perturbavit, vt difficillimam multorum iudicio reddiderit. Eos igitur errores breuiter notavi, ac dedi operam, vt artem, correctam recta methodo traderem, non vt de Lullij auctoritate quicquam detraherem, absit enim à meis moribus hæc labes) sed vt verus huius artis vsus omnibus pateret, ac facilè disci posset. Quod me consequutum omnes dicturos confido, qui solius veritatis rationem habentes, hoc opusculum perlegere grauabuntur.

CAP.

De arte Lulliana, & eius partibus.

1 **S**COPVS huius operis est docere methodum, per quam magna attributorum, propositionum, quaestionum, & argumentationū copia nobis suppetat. Hæc igitur ars perquam similis est dialecticæ, quam Arist. tradit in Topicis, sed non coangustatur ad quatuor illa problematum genera, ad quæ refertur tota Aristotelis dialectica, idest ad problema definitionis, proprii, generis, & accidentis. Præterea non adhibet eosdem locos, nam Aristoteles proponit axiomata sumpta à genere, à specie, à coniugatis, & alijs similibus locis; Raymundus verò in hac arte proponit alios locos, videlicet bonitatem, magnitudinem, durationem, & cæteros mox exponendos.

3 Differt etiam hæc ars ab inuentione, seu ratione inueniendi, quam Aristoteles proponit lib. 1. Prior. Analytic. quoniam ibi Aristoteles respicit solum ad inuentionem syllogismorum, & omnia refert ad tres locos generales, idest ad antecedentia, consequentia, & repugnantia, qui sunt termini (vt in scholis loquuntur) Secundæ intentionis: hæc autem ars non tantum docet inuentionem syllogismorum, sed etiam aliarum orationum, & encomiorum, & accusationum, & omnino cuiusuis generis attributorum: & adhibet alios locos, nempe bonitatem, magnitudinem, & c. vt paulò antè notauimus.

4 Tandem hæc ars differt à Rhetorica, 1. Quia rhetorica versatur in tribus causarum generibus, demonstrati-

DE ALPHABETO

uo, deliberatiuo; & iudiciali: hæc autem ars nulli generi est adstricta: sed æquè pertinet ad quoduis ens. 2. Quia rhetorica nõ solùm tradit inuentionem, sed etiam dispositionem, & elocutionem, & (vt multi volunt) tradit etiam præcepta de memoria, & pronunciatione: hæc autem ars vnum habet scopum, inuentionem: ideoque vocatur ars inuentiua: quamquam ex ea colligi potest etiam dispositio quædam, vt lib. 3. ostendam.

5 Huius artis partes duæ sunt: prior de terminis simplicibus, quæ vocantur principia: hisque adiunguntur quæstiones generales: posterior de mixtione illorum principiorum, per quam mixtionem fiunt propositiones, & syllogismi. Prior pars inscribitur de alphabeto: quia quodlibet ex illis simplicibus vocabulis, breuitatis causa, significatur vna litera alphabeti. Posterior pars inscribitur de figuris: quoniam mixtiones principiorum in hac arte figuris, idest diagrammatis quibusdam continentur. Primò igitur declarabo alphabetum, idest principia, & quæstiones. Secundò exponam figuras, idest mixtiones principiorum. Tertio tradam praxim, & vsum huius artis. Postremò rationem asseram eorum, quæ in hac arte nouaui, vt eam à superfluitate, & obscuritate vendicarem.

CAP. II.

De Alphabeto.

QUO facilius hæc ars percipiatur, delineandum est diagramma, quod terminos huius artis comprehendat, & vno intuitu oculis subijciat.

	1	2	3	
b	bonitas	differentia	utrum	1
c	magnitudo	concordantia	quid	2
d	duratio	contrarietas	unde, & cuius	3
e	potestas	principium	quare	4
f	sapientia	medium	quantum	5
g	appetitus	finis	quale	6
h	virtus	maioritas	quando	7
i	veritas	æqualitas	vbi	8
k	gloria	minoritas	quomodo	9

2 Hoc diagramma constat tribus columnis, quarum columnarum quælibet continet nouem cellulas, & nouem vocabula. Prima columna continet principia absoluta: altera columna principia relata: tertia quæstiones.

3 E regione singularum cellularum, & singulorum vocabulorum in sinistro latere scriptæ sunt nouem literæ B C D, &c. quia in progressu operis loco vocabulorum breuitatis studio sæpè his literis vtemur: quælibet autem litera significat ea vocabula, quæ è regione ipsius scriptæ sunt, vt B, significat bonitatem, differentiam, & quæstionem

nem vtrūm: C, magnitudinem indicat, concordantiam,
& quæstionem quid. In dextero latere continentur sifræ
declarantes numerum cellarum, & terminorum, qui in
singulis cuiusque columnę cellulis continentur: quemad-
modum sifrę supra columnas inscriptæ numerum colum-
narum demonstrant.

4. Omittitur litera A, quoniam in alium vsū infra
Raymundo adhibetur in figura prima.

G A P. III.

De prima columna Alphabeti.

Ermini huius columnæ sunt maximæ ge-
nerales, & (vt cum scholasticis loquar)
transcendentes. Exempli gratia magni-
tudo hic non est species contenta in ca-
thegoria quantitatis, sed latiù accipitur:
etenim Deus quoque dicitur magnus, &
virtus magna, & essentia magna.

2. In qualibet cellula non solum intelligere oportet
id, quod verbo expressum est, sed etiam coniugata, spe-
cies, & contraria: vt ex sequentibus apparebit.

3. Bonitas est id, raõe cuius res est bona, & bene agit.
Bonitatis coniugata secundum Raymundum sunt
bonum, bonificatium, bonificans, bonificabile, bonifica-
tum, & bonificare, seu bonificatio. Bonum est in quo
bonitas inest. Bonificatium est, quod habet vim effici-
endi rem bonam. Bonificans est, quod actu rem bonam
facit. Bonificabile est, quod potest bonum fieri. Boni-
ficatū est, quod factū est, vel fit bonū. Bonificare est rem
bonā reddere. Bonificatio est actio, per quā res fit bona.

B

Hæc

Hæc coniugata ita inter se referuntur, vt quædam extremorum, quædam mediij rationem obtineant. Extrema duo sunt: agens & patiens: Agens, si sumatur potestate, dicitur bonificatiuum: idem actu sumptum vocatur bonificans. Similiter patiens potestate acceptum, appellatur bonificabile: & actu sumptum, dicitur bonificatum. Medium verò consideratur vel per se, vel in relatione ad extrema. Per se in abstracto nominatur bonitas: in concreto bonum. In relatione verò dicitur bonificare, vel bonificatio. Similis est coniugatorum expositio in principijs sequentibus, idest magnitudine, duratione, & cæteris.

Species boni sunt, 1. Bonum permanens, vt esse: & bonum fluens, vt agere, 2. Honestum, vtile, & iucundum.

His omnibus adiungantur contraria: vt bono malum, honesto turpe, iucundo molestum, utili damnosum.

4. Hoc loco occurrit dubitatio: quia supra dictum fuit hæc primæ columnæ principia esse absoluta: nuper autem multa in relatione posita recensuimus, vt bonificans, & bonificatum. Pro solutione notandum est, Raymundo placere, vt columnæ se inuicem iuuent: vnde fit, vt bonificatiuum, bonificans, & cætera vocabula referantur ad bonitatem merito concordantiæ, quod est secundum principium secundæ columnæ; item malum, & malitia referantur ad bonitatem merito contrarietatis, quod est principium tertium secundæ columnæ.

5. Magnitudo est id, ratione cuius res est magna, & valdè agit.

Magnitudinis coniugata sunt, magnum, magnificans, magnificatiuum, magnificentum, magnificentabile, & magnificentio, seu magnificentare: quorum omnium definitiones ex ijs, quas supra attuli, facilè quiuvis supplere pòt.

Species

Species magnitudinis sunt 1. finitas, vel infinitas. 2. longitudo, latitudo, altitudo, & multitudo. Adde horū coniugata: vt finitum, infinitum, longum, latum, altum, multum. Item produccens, dilatans, multiplicans: & productum, dilatatum, multiplicatum; & eiusmodi alia.

6 Duratio est id, ratione cuius res durat, & permanet.

Durationis coniugata sunt, vt durans, durable.

Species duæ sunt, æternitas, & temporalitas; siue æternum, & temporale. Aeterni species sunt, antiquum, vel longæuum, (quamquam æternum à longæuo Gellius distinguit lib. 2. cap. 16.) & firmum, constans, perseuerans. Contraria sunt, vt mutatio, priuatio, inconstantia, dissolutio, oblutio, & similia, cum suis coniugatis, qualia sunt, mutans, mutatum, mutabile, priuans, priuatum.

7 Potestas est id, ratione cuius res potest esse, & agere. Coniugata sunt, vt potens, possibile, posse. Species sunt duæ; omnipotentia, quæ est in solo Deo: & simplex potentia, quam Raymundus vocat magnipotentiam, nempe quæ est in creaturis. Rursus potestatis species sunt, robur, dominium, auctoritas, iurisdictio, imperium, &c. Contraria sunt, vt impotentia, imbecillitas, impossibilitas: & horum coniugata, impotens, imbecillum, impossibile.

8 Sapientia est id, ratione cuius aliquis est sapiens, & sapienter agit. Coniugata sapientiæ sunt, vt sapiens, sapere, sapientificans, sapientificatum. Species sunt, vt scientia, intelligentia, prudentia, ars, prophetia, conscientia. Adde horum coniugata: qualia sunt, sciens, intelligens, prudens, artifex, artificiosum, propheta, conscius. Contraria sunt, vt inscitia, imprudentia, error: & horum coniugata, vt ignorans, vel inscium, imprudens, errans.

9 Appetitus, quem Raymundus vocat voluntatem, est id, ratione cuius res est desiderabilis, & desideratur. Coniugata sunt, vt appetens, appetibile, appetitio. Species tres sunt, instinctus, cupiditas, & voluntas. Instinctus est in rebus inanimatis, vt naturali instinctu ignis sursum, terra deorsum tendunt. Cupiditas est in sensu, seu facultate animæ sensitua, & vulgo in scholis appellatur concupiscentia. Voluntas est in facultate intellectiua. Contraria sunt; vt odium, maleuolentia, fastidium, odiosum, maleuolum, odisse, abhorrere, & alia multa.

10 Virtus est id, quod rem vnit, & continet. Aliter accipitur virtus in Ethicis, vbi sumitur pro habitu morali: nos autem latissimè hoc vocabulum accipimus, vt cuius rei conuenire possit. Coniugata sunt, vt virtuosum, seu virtute præditum. Porro virtus vel est perfecta, vt in Deo, vel imperfecta, vt in homine. Contraria sunt, vt vitium, & vitiosum, quæ vocabula similiter accipi debent in latissima significatione, non coangustari ad mores humanos. Hoc principium differt à quarto, idest à potestate, vt habitus à potentia.

11 Veritas est id, ratione cuius res veræ sunt. Coniugata sunt, vt verum, verax, verificans, verificatum, &c. Veritas diuiditur 1. in veritatem rei, intellectus, & sermonis. In re veritas est, vt Deus est ipsa veritas. In intellectu, vt cum intelligimus Deum esse omnipotentem, hominem esse animal. In sermone, vt in hac oratione homo est animal; Similiter falsitas est vel in re, vt Chimæra, hypocentaurus: vel in intellectu, veluti si mente concipiamus hominem esse quadrupedem: vel in sermone, vt in his orationibus, homo est lapis, homo non est animal. 2. In veritatem necessariam, vt Deum esse, cælum moueri, & contingentem, vt Socratem ambulare, vel sedere.

edere. 3. In simplicem, & coniunctam. Simplex est, quæ in re simplici cernitur: vt equi conceptus in animo nostro verus est; quia equus est: Chimææ autem conceptus est falsus: quia Chimæra nō est. Coniuncta veritas est, quæ in affirmatione, vel negatione spectatur, vt homo est animal, homo non est lapis. Contraria veritati sunt, falsitas, falsum, falsificans, falsificatum, &c.

12: Gloria est summa, & vltima rei perfectio in cuius oblectatione res quiescit, quia non potest aliquid amplius expetere; cuiusmodi gloria tribuetur Sanctis in altero seculo. Coniugata sunt, gloriosum, glorificans, glorificatum, &c. Species sunt duæ, decus, & honor. Decus rei competit, quatenus est talis: honor autem respectu aliorum, quatenus ijs videtur talis, à quibus honoratur. Maiestas est eximium decus, vt in Deo, & Rege. Cultus verò est honor quidam eximius; qualis est, qui Deo tribuitur. Contraria sunt, vt dedecus, infamia, ignominia, infame, ignominiosum, &c. Hucusque de prima columna, quæ continet principia absoluta, & quodammodo, vt exposui, quædam relata; nēquæ quæ absolutis illis congruunt, vel repugnant.

De secunda columna Alphabeti.

I N T E R primam, & secundam columnam tres sunt differentiae. 1. In illa sunt termini absoluti, in hac relati. 2. In quolibet principio primae columnae tacite continetur contrarium, ut sub bono malum, sub magno paruum: quod in secunda columna non habet locum; quia in hac termini contrarii separatim sunt collocati; ut concordantia, & contrarietas, ut maioritas, & minoritas. 3. Quodlibet principium primae columnae est maxime generale, & cuius rei tribuitur: in secunda vero columna haec maxima generalitas non conuenit vni principio, sed tribus simul iunctis. haec enim columna constat tribus ternarijs, quos Raymundus vocat triangulos. Nam quaelibet res vel differt, vel concordat, vel est contraria. Rursus vel est in principio, vel in medio, vel in fine. Denique vel est maior, vel aequalis, vel minor.

2. Differentia est; per quam res differunt, ac distinguuntur. Coniugata sunt, ut differens, differe, &c. Species plures sunt. 1. Vel est differentia essentialis, ut inter hominem, & brutum: vel accidentalis, ut inter Socratem, & Platonem. 2. Vel est seperabilis, ut inter sedentem, & ambulans: vel inseparabilis, ut inter hominem & plantam. 3. Vel est inter res sensibiles, ut inter lapidem & plantam: vel inter res intelligibiles, ut inter Deum, & Angelum: vel inter rem sensibilem, & intelligibilem, ut inter hominem, & Angelum. Notandum est, ea dici differre, quae non sunt inter

inter se contraria, ne hoc principium cum tertio confundatur. Exempli causa, homo & lapis dicuntur res differentes: album verò, & nigrum dicuntur res contrariæ.

3 Concordantia est, ratione cuius res sunt inter se concordantes. Coniugata sunt, vt concors, concordare, concordatum, &c. Diuisio est duplex. 1. res concordant vel in uno, vt affirmatio & negatio in eo, quòd vtraque est enūtiatio: vel in pluribus, vt aqua, & terra, tam in frigore. quàm in grauitate conueniunt. 2. Concordantia vel est inter res sensibiles, vt inter aquam, & terram: vel inter res intelligibiles, vt inter Deum, & Angelum: vel inter sensibilem, & rem intelligibilem, vt inter hominem, & Angelum.

4 Contrarietas est quorundam mutua resistentia, propter diuersos fines, vt inter graue, & leue: quia hoc tendit sursum, illud verò tendit deorsum. Coniugata sūt, contrarium, contrariari, &c. Adde vocabula æquiualeſtia, vt repugnantiam, repugnans, repugnare. Quod ad diuisionem attinet, 1. Contrariorum alia sunt immediata, vt in numero par, & impar: alia mediata, vt in corpore album, & nigrum, quibus rubrum, viride, & alij colores sunt interiecti. 2. Contrarietas est vel inter res sensibiles, vt inter album, & nigrum: vel inter res intelligibiles, vt inter scientiam, & ignorantiam, inter Angelum, & Cacodæmonem; vel inter rem sensibilem, & rem intelligibilem, vt inter hominem, & Cacodæmonem.

5 Principium est, in quo rei primitiua ratio consistit, vt Deus est omnium rerum principium: & semen, aut cor est principium animalis. Coniugata sunt, vt principians, principiatum, &c. Principium diuiditur in essenziale, & accidentale. Essentialia principia sunt quatuor causæ; efficiens, materia, forma, & finis. Materia est causa, ex qua. Forma est causa, per quam. Efficiens est causa, à qua. Finis est

nis est causa, propter quam, seu cuius gratia. Materia etiam vocatur subiectum: & est triplex. 1. Ex quo ut es, vel argentum est materia, & subiectum, ex quo fit statua. 2. In quo: ut substantia est subiectum, in quo in sunt accidentia; & materia est subiectum in, in quo est forma. 3. Circa quod: ut corpus naturale est subiectum physicæ, circa quod physica versatur. Efficiens diuiditur in principale, & instrumentale, ut cum faber lignarius fecat lignum, faber est efficiens principale, serra est instrumentum. Rursus omne efficiens aut agit propter motum, ut faber efficit arcam, ædificator domum: vel sine motu, ut rei forma efficit proprietates inde fluentes; & sol lucem producit. Accidentalia principia sunt nouem cathegoriæ accidentium, idest quantitas, qualitas, relatio, situm esse, habere, agere, pati, quando, & ubi. Præter hanc principiorum distinctionem, alia ab Aristotele affertur lib. 4. Metaphys. (qui latinis est quintus) cap. 1.

6 Medium est, quod est principio, & fini interiectum, & vtriusque naturam redolet: nam dici potest antecedentium finis, & sequentium principium. Coniugata sunt, medians mediatum, &c. Tres sunt medij species. 1. medium conjunctionis, quod extrema inter se connectit, ut clauus coniungit duos asseres; & medius in syllogismo connectit maius extremum cum minori. 2. Medium relationis, ut dilectio est medium inter diligentem, & dilectum, & omnino omnis relatio est media inter duo relata. 3. Medium extremitatum, ut liberalitas est medium inter profusionem, & auaritiam; & rubrum aut viride est medium inter album, & nigrum.

7 Finis est, in quo aliquid terminatur, & quiescit. Coniugata sunt, ut finiens, finitum, &c. Species sunt tres, 1. finis perfectionis: ut beatitudo est finis vitæ humanæ. 2. finis ter-

nis terminationis, seu terminus: vt locus ad quem res mo-
uetur, est finis illius motus. 3. Finis priuationis, vt mors est
finis vitæ.

8 Maioritas est id, ratione cuius res dicitur maior.
Coniugata sunt, maius, maiorificatus, maiorificatum, &c.

9 Minoritas est, per quam res dicitur minor. Coniu-
gata sunt, minus, minorificans, minorificatum, &c.

10 Aequalitas est id, ratione cuius res dicitur æqua-
lis: vel equalitas est id, quod maioritati, & minoritati est
interiectum, in quo cōcordantia quiescit: nam si quid ad-
datur, vel detrahatur, non remanebit res æqualis, sed fiet
maior, vel minor. Coniugata sunt, vt æquale, adæquans, a-
æquatum, &c.

11 Hæc tria postrema principia, idest maioritas, æ-
qualitas, & minoritas, spectantur vel inter duas substanti-
as, vt substantia coeli est maior, quàm aeris, vel ignis, &
substantia Socratis ac substantia Platonis sunt æquales: vel
inter substantiam, & accidens, vt extensio quantitatis est
æqualis suæ substantiæ; sed essentialiter substantia est ma-
ior quantitate, & quouis alio accidente: vel inter duo ac-
cidentia, veluti, non legere, & negligere, æqualia sunt: le-
gere autem est maius quiddam quam ludere, & intellige-
re est maius, quàm sentire.

De tertia columna Alphabeti.

A E C columna varias quæstiones cō-
tinet. Prima quæstio est vtrūm : quæ
quidem est multiplex. 1. Vel est quæ-
stio simplex, veluti an sint antipodes,
an sint centauri, an sit Phœnix, an sit
chimœra: vel composita, veluti an lu-
na sit maior terra, an omnes Aethiopes sint nigri, vtrūm
motus sit in mouente, vel in mobili. 2. Vel est quæstio de
esse, vel de fieri, & vtraque est tripartita, pro temporis di-
uisione: veluti an fuerit bellum Troianum: an mundus fa-
ctus sit: an Turcæ eandem, quam Persæ, religionem colāt:
an Turca bellum gerat cum Persis: an pax erit inter Ger-
manos, & Turcas, an sol hoc anno deficient. 3. Aut quæri-
tur an sit, vel fiat, secundum diuersa tempora; veluti, an
Aethiops sit niger; an India Oriētalis veteribus fuerit co-
gnita: aut vtrūm sit possibile, an impossibile; veluti an puer
decēnis possit callere artem Lullianam: aut vtrūm sit ne-
cessarium, an contingens: veluti an fuerit necesse, vt filius
Dei carnem humanam assumeret.

2 Secunda quæstio est quid : quæ similiter diuiditur
multis modis. 1. Aut est simplex quæstio: veluti quid est
bonitas? Quid est benè mereri? aut composita, veluti, qd
est bonitas magna? quid est benè mereri de patria? 2. vel
quæritur quid vocabulum significet; veluti quid significet
eclipsis? defectionem luminis: vel quid res sit, veluti quid
est homo? animal rationale; vel quid res habeat, veluti
quid habet in se intellectus? species intelligibiles. Quid
habet

habet sensus? species sensibiles: vel quid agat; veluti quid facit anima humana separata à corpore? cōtemplatur. vel quid patiatur, veluti quid patiatur aqua ab igne? calefit, & euaporatur.

3 Tertia quæstio est bipartita. Prior quæstio est de origine; veluti, vnde est peccatum originale? ex peccato primi parentis. Vnde sunt orti Heraclidæ? ab Hercule. Posterior quæstio est de possessione, vel simili ratione; veluti cuius est liber? Socratis. vel cuius est filius? Sophronisci. vel cuius est amicus? Platonis.

4 Quarta quæstio est de causis. quare mundus est? quia Deus eum creauit: hæc est causa efficiens. quare homo ex turri demissus, in terram tendit? quia terreum elementum in eo prædominatur: hæc est causa materialis. quare luna recipit incrementum luminis per partes? quia est globosa: hæc est causa formalis. quare ægrotus sumit pharmacum? vt sanetur: hæc est causa finalis.

5 Quinta quæstio est de quantitate vel continua, veluti quantus est sol? tricesies & amplius maior, quàm terra: vel discreta, veluti, quot sunt planetæ? septem.

6 Sexra quæstio est de qualitate vel interna, veluti qualis est Socrates? Doctissimus philosophus; vel externa, veluti qualis est Eethiops? Niger.

8 Septima quæstio est de tempore: veluti, quando fuit creatus mundus? in principio temporis. quando fit eclipsis lunæ? quando luna est in capite Draconis, & sol in cauda, vel è contrario luna in cauda, & sol in capite. quando sunt multæ muscæ? mense Augusto. quando erimus beati? post mortem.

8 Octaua quæstio est de loco: sed locum latissimè accipere oportet, vt fere idem sit esse in loco, quod esse aliquò; veluti, vbi est terra? in centro mundi. Vbi est pars?

in toto. Vbi est accidens? in subiecto. vbi est forma? in materia. vbi est vinum? in dolio. vbi gestum est bellum Troianum? in Asia.

9 Nona & vltima quaestio est quomodo aliquid fit, aut fiat; veluti quomodo patitur intellectus à speciebus intelligibilibus? perfectiue; quia per eas perficitur: & quò magis intelligibiles sunt, eò magis perficiunt intellectum, ita vt intellectus eò facilius alias res intelligat. Quomodo patitur sensus à speciebus sensibilibus? corruptiue: quia vehemens obiectum corrumpit sensum, adeo vt impedimento fit, quò minus alias res sentiamus; veluti si quis solem intueatur, mox minus poterit alias res cernere.

LIBER SECVNDVS.

QVI EST DE FIGVRIS:

CAP. PRIMVM.

De Figuris.

1 **H**VCVSQVE de simplicibus terminis, & de quaestionibus: iam de terminorum mixtione, seu compositione dicendum.

2 Aut duæ literæ coniunguntur, aut tres: non vterius progredimur, vt quatuor vel quinque literas coniungamus; quia tres termini sufficiunt ad syllogismum conficiendum. & si vterius progredieremur, id non tam vtile, quàm molestum & laboriosum esset.

3 Hinc oriuntur duæ figuræ, in quarum priori duæ literæ coagmentantur

CAP. II,

CAP. II.

De prima figura.

P R I M A figura, in qua bina elementa iunguntur, multas cellulas continet, vt ex sequenti diagrammate apparebit.

bb									
bc	cc								
bd	cd	dd							
be	ce	de	ee						
bf	cf	df	ef	ff					
bg	cg	dg	eg	fg	gg				
bh	ch	dh	eh	fh	gh	hh			
bi	ci	di	ei	fi	gi	hi	ii		
bk	ck	dk	ek	fk	gk	hk	ik	kl	

2 Hæc figura constat nouem columnis; quia nouem sunt literæ nostri alphabeti, & quælibet litera habet suam columnam, vt litera B. columnam primam. C. secundam, ita deinceps.

3 In prima columna sunt nouem cellulae; quia litera B. coniungitur cum semetipsa, & cum octo sequentibus. Simili ratione in secunda columna sunt octo cellulae; quia litera C. cum semetipsa connectitur, & cum septem sequentibus. Sic in tertia columna sunt septem cellulae. In quarta sex; in quinta quinque; in Sexta quatuor. in Septima tres. in octaua duæ. in nona, vna cellula. Nulla enim

la enim cellula est, in qua litera prior alphabeti subijcitur posteriori, nobis eadem literarum coniunctio ponatur, verbi gratia, nulla est cellula C. B. in secunda columna, quia esset eadem cum cellula B. C. primæ columnæ.

4. Quælibet cellula permulta attributa, & multas propositiones continet. 1. quia quælibet litera sumitur vel ex prima, vel ex secunda columna alphabeti. Inde oriuntur quatuor modi huius figuræ: nam in quavis cellula vel accipitur vtraque litera ex prima alphabeti columna, vel prima litera ex prima columna, & secunda ex secunda; vel è contrario prima litera ex secunda columna, & secunda litera ex prima columna; ex tertia verò alphabeti columna nihil in præsentia accipimus: quia loquimur de terminorum mixtione: illa autem columna non continet terminos, sed quæstiones. 2. Quia quælibet litera, in eadem columna alphabeti, significat multos terminos, ut B. significat bonitatem, bonum, bonificans, &c. ut superiori libro expositum fuit. 3. quia in quavis cellula, prima litera vel attribuitur, vel subijcitur secundæ. Exëpli causa, in cellula BC continentur hæc attributa, Bonitas magna, bonitas magnitudinis, magnitudo bona, magnitudo bonitatis, differentia concordia, concordia differentia, concordia differens, bonitas concordia, consensus bonorum, magnitudo differentia, differentia exigua. Item continentur hæc propositiones: bonitas magnificat, magnitudo est bona; res differentes in quibusdam concordant, concordia est bona, concordia est bona, differentia est magna, magnitudo differens

CAP. III.

De secunda figura.

SECUNDA figura sic describenda est. † * * secunda.

In hac secunda figura sunt octo columnæ, quæ denominatur à primis literis, in qualibet enim cellula primæ columnæ prima litera est B. in secunda verò columna prima litera est C. & ita deinceps. Nulla autem columna est, quæ sumat initium à litera K. propterea quod omnes modi, quibus hæc litera cum alijs coniungi potest, in columnis iam positis continentur.

3 In prima columna sunt 44. cellulæ, in secunda 35. in tertia 27. in quarta 20. in quinta 14. in sexta 9. in septima 5. in octava 2. Itaque omnes cellulæ figuræ sunt 56. minuitur autem semper numerus cellularum in sequentibus columnis ob eandem rationem, ob quam minuebantur in prima figura, idest ne earundem literarum coniunctio sæpiùs repetatur: verbi gratia in secunda columna non ponitur cellula C B D: quia esset eadem cum primæ columnæ cellula B C D.

4 In cellulis huius figuræ interdum eadem litera repetitur, veluti B B C. & B C C. tumque intelligendū est ideo literam repeti, quia semel sumitur ex prima columna alphabeti, & semel ex secunda columna; nunquam verò eadem litera ponitur ter in eadem cellula; quia columnæ principiorum, seu terminorum sunt tantum duæ.

5 Ex qualibet cellula multæ propositiones, & multi syllogismi oriuntur. 1. quia quælibet litera sumitur vel ex prima,

prima, vel ex secunda columna alphabeti: vnde oriuntur quatuor modi in quavis cellula; aut enim omnes literę sumuntur ex prima columna alphabeti, aut omnes ex secunda, aut è contrario vna ex prima, & duæ ex secunda. Hi duo postremi modi subdiuiduntur in tres: quia litera illa, quæ sola siue ex prima, siue ex secunda alphabeti columna sumitur, vel est in ea cellula ordine prima, vel secunda; vel tertia. Hæc ita obtinent in ijs cellulis, quæ habent tres diuersas literas, veluti B C D. Ceterum vbi vna litera repetitur, vt B B C, duo tantum sunt modi: quia litera illa, quæ est singularis, vt C. in dicta cellula B B C, vel sumitur ex prima columna alphabeti, vel ex secunda. In summa cum tres sunt literę, quælibet accipitur vel ex prima columna alphabeti, vel ex secunda, id est vel significat terminum absolutum, vel relatum. 2. quia quælibet litera etiam in eadem alphabeti columna, significat multos terminos, vt B. bonitatem; bonum, bonificans, bonificatum, &c. 3. quia primus terminus secundo, & secundus tertio, & primus tertio vel subijoitur, vel attribuitur. Exempli gratia, cellula B C D continet has propositiones, Bonitas magna durat, Bene sentientes differunt ab ijs, qui contra sentiunt, Concordia bonorum eos conseruat, seu durare facit. Denique quotcunque modis termini literis significati coniungi possunt, tot sunt propositiones.

6 Itidem per hos tres terminos possunt fieri varij syllogismi; veluti ex cellula B C D sic argui potest.

Si magnitudo bonitatis sit æterna, erit infinita:

Atqui in Deo magnitudo bonitatis est æterna:

Ergo est infinita.

Item ex cellula B B C.

Quicquid est bono contrarium, est malum:

Atqui discordia est bono contraria: Ergo est mala.

LIBER

LIBER TERTIVS.

QUI EST DE VSV, ET VTILITATE HVIVS ARTIS.

CAP. PRIMVM.

De utilitate Alphabeti.

UTILITAS Alphabeti est multiplex:
 1. suppeditat magnam copiam terminorum generalium, tam absolutorum, quã relatorum, vt lib. 1. cap. 2. exposui. Vnde cuilibet rei propositæ possumus multa attributa adiungere, quæ ad exornandã & amplificandam orationem valent. Vt ex prima columna, Deus est optimus, maximus, æternus, omnipotens, sapientissimus, mundum magis diligens quàm ab eo diligatur, virtutibus omnibus modo quodam eminenti, & ineffabili præditus, est ipsa veritas, in omnia secula glorificandus. Deinde ex secunda columna, differt ab omnibus alijs rebus, constat tribus personis inter se concordibus, contrarius est improbis, & omnia mala auersatur, principium est & finis rerum omnium, & rebus omnibus sinè comparatione maior, nulli nisi sibi ipsi æqualis. 2. omnes quæstiones suggerit, quæ de quavis re proponi possunt: vnde possumus de quacunque re per has quæstiones differere: veluti de ieiunio, estne ieiunium? manifestum est ieiunium esse, quandoquidem possumus abstinere à cibis, nec ieiunium vnquàm præciperetur, nec in sacris literis commendaretur, nisi esset possibile. Quid est ieiunium, vel quid est ieiunare? abstinere aliquandiu à cibo & potu,

D

vt

vt animus corporeis impedimentis solutus, officio suo liberius fungi possit. Vnde est ieiunium? ex iure diuino. Cuius est? ieiunium externum est cibi & potus: internum verò est carnalium operationum. Quare ieiunamus? vt carnis affectus compescamus. Quantum est ieiunium? aliud breuius, vt cum Saul Phylistæos persequens, ieiuniū indixit vsque ad vesperam: aliud prolixius, vt cum Christus & Moyses & ieiunarunt quadraginta dies, & quadraginta noctes. Quale est? bonum est, si benè fiat. Quando ieiunandum? publice, cū Ecclesia præcipit: priuatim autē quisque ieiunare debet, cum animaduertit se carnis stimulis pungi, & ieiunio egere. Vbi ieiunandum? Non in publico, sed in abdito loco. Quomodò ieiunandum? occultè potius quàm palàm, vt Christus præcipit, & abstinendo non solum à ciborum multitudine, sed etiam à cibis lautioribus, & (quod plus est) à peccatis. 3. Hoc alphabetum valet ad memoriam: facile enim omnes terminos huius alphabeti possumus memoriæ mandare: ex his verò, tãquàm ex locis quibusdã communibus, omnia dicenda in promptu erunt. 4. est fundamentum primæ & secundæ figuræ.

C A P. I I.

De utilitate primæ figuræ.

H A E C figura. 1. suppeditat multa attributa composita: veluti BC, magna bonitas, magnitudo bona, differentia concors, concordia differens, magnitudo differens, differentia magna, magnitudo concordans, concordia magna. 2. multas propositiones suggerit: quælibet enim cellula cōtinet multas propositiones. Exempli cau-
sa in

a in cellula. BC insunt hæ. propositiones, bonitas est ma-
 gna, bonitas concordat, magnitudo est bona, concordia
 est bona, magnitudo differt: differentia est magna; & mul-
 tæ aliæ. Harum propositionum vtilitas magis apparebit,
 si certis subiectis accommodentur: sunt enim maximè ge-
 nerales, & pluribus rebus possunt aptari: veluti bonitas
 Dei est magna, bonitas hominis est exigua, bonitas Dei
 est æterna, quia Deus est æternus, & immutabilis, bonitas
 hominis non diù durat, quia septies in die cadit iustus:
 magnitudo virtutis semper est bona, magnitudo verò pe-
 unia interdum est mala. Concordia bonorum est bo-
 na, Concordia improborum est mala. 3. valet ad copiam,
 vt possimus de quacunque re prolixam & doctam oratio-
 nem habere. Exempli causa, de ieiunio sermo haberi
 potest hunc in modum: ieiunium est bonum, si benè fiat:
 sed non est res magna abstinere à cibis, nisi simul absti-
 neatur à peccatis. Tandiu ieiunandum est, quandiu na-
 turæ humanæ imbecillitas fert; ne quis seipsum interi-
 mat, si exéplo Christi, & Moysis per quadraginta dies, &
 quadraginta noctes à cibo & potu abstinere velit. Sapi-
 entes viri ieiunare soliti sunt, vt carnis concupiscentiam
 coerceant, & faciliùs virtutibus Christianis vacare possint.
 Verum igitur ieiunium est hoc, non si quis gloriæ causa,
 & vt hominibus admirationi sit, ieiunet; tantum enim a-
 best, vt hinc gloriam captare debeamus, vt Dominus iu-
 beat eum, qui ieiunat, caput suum vngere & faciem suam
 lauare, ne hominibus ieiunare videatur. Magna est igi-
 tur differentia inter ieiunium Sanctorum, & ieiunium hy-
 pocritarum. Ieiunium homines à bestiis seiungit, quæ
 impetu quodam ad cibum feruntur, nec ab eo nisi satura-
 tæ abstinent. Cibis igitur saginentur homines carnales,
 & brutis similes: nos spreto corporali cibo, Angelis Dei
 D 2 assimi-

assimilemur, & rerum diuinarum contemplationi vacemus, hoc modo aduersarios nostros perpetuos, carnem (inquam) mundum, & Satanam fugabimus, & de eis victoriam reportabimus: neque enim sine causa Christus ait hoc genus dæmoniorum non eijci, nisi ieiunio, & oratione. Ieiunij origo antiquissima mihi videtur; quid enim? cum Deus primos parentes ex arbore quadam paradisi vesci vetuit, nonne ieiunium quoddam indixit? Sicut igitur ieiunij illius contemptus primos parentes eiecit ex paradiso, ita ieiunij obseruatio ad hoc valebit, vt in sedes Beatorum facilius recipiamur, quippe quod est medium quoddam, nos cum Deo & Angelis coniungens. Fnis ieiunij est, vt mens à crapulæ impedimentis libera; commodi officio suo fungi, & Deum contemplari possit. Quis igitur ieiunium contemnere audeat, cum nos vulgaribus maiores, Sanctis æquales, Angelis paulò minores reddat?

G A P. I I I.

De utilitate secunde figure.

SECUNDA figura suggerit multas propositiones cōpositas: veluti BCD, magna bonitas est durabilis, exigua bonitas non diu durat. CFK, Magnā sapientiam magna gloria cōsequitur, EFG. initiū sapientiæ est timor Dñi.

2 Præ terea hinc habetur magna copia syllogismorū de quouis problemate. Exempli causa, mundum non esse æternum probatur multis modis: quorum aliquot exempla ex Raymundo, sed dilucidius proposita subijciā. Ex cellula BBC, sic probatur mundum non esse æternum

i. per

per bonitatem, differentiam; & magnitudinem. Si mū-
 s est æternus, due sunt bonitates æternæ, altera Dei al-
 a mundi: sed hoc est falsum, & impossibile: mundus i-
 ur non est æternus, Consequentia maioris manifesta
 Consequens esse impossibile probatur: quia illæ duæ
 nitates per magnitudinem æternam magnificentur in
 nitum, & per differentiam differunt, ita vt vna sit mala
 undum quid, quod est impossibile, & implicat contra-
 tionem; quia quod est infinitè bonum, non potest esse
 lum secundum quid. 2. per bonitatem, differentiam,
 concordantiam: Si mundus est æternus, differentia bo-
 atis diuinæ, & bonitatis mundi æterna est: numquam
 tur erit concordantia, quod est absurdum. Eadem
 nclusio probari potest ex cellula BCD. 1. per bonita-
 m, magnitudinem, & durationem: Si mundus esset æ-
 nus, bonitas eius esset ratio, propter quam ab æterno
 oduceret bonum æternum, & magnitudo illam bonita-
 m ab æterno, & in æternum magnificaret, & æternitas
 am ab æterno durare faceret: proinde nullum esset ma-
 m: quod est contra experientiam. 2. per bonitatem,
 agnitudinem, & contrarietatem: si mundus est æternus,
 t bona, & magna contrarietas æterna inter substantiale,
 substantiale; inter accidentale, & accidentale; inter sub-
 antiale, & accidentale; quod est impossibile; quia contra-
 j fines non possunt esse boni cum magnitudine æterna.
 .per bonitatē, durationē, & cōcordiā: Si mūdus est eter-
 us, eternitas Dei, & æternitas mundi benè concordant:
 quod est impossibile, quia eternitas mundi nō minùs ma-
 tiam, quam bonitatem continet: in Deo autem est sola
 onitas. 4. per bonitatem, concordiam, & contrarietatem:
 Si mundus est æternus, eius bonitas est æterna cum eter-
 na concordia, & æterna contrarietate: quod est impossi-
 bile.

bile. 5. per differentiam, concordantiam, & contrarietatem. Si mundus est æternus, eius differentia, concordantia, & contrarietates sunt æternæ: & per concordantiam Deus est causa mundi; & per differentiam, & contrarietatem non est causa mundi: quod est contradictio, & impossibile. Similiter per differentiam, & concordantiam, mundus constat ex partibus primitiuis, ad aliquem finem æternum ordinatis: & per differentiam, & contrarietatem non constat ex eiusmodi partibus. 6. per magnitudinem, durationem, & differentiam: Si mundus est æternus, magna est differentia Dei; & ratio huius differentia est essentia ipsius, quæ ponit æternitatem distinctam inter sensibile & intelligibile: quod est impossibile: quia sensibilia sunt ortui & interitui obnoxia. Raymundus addit septimum argumentum à magnitudine, differentia, & contrarietate & octauum argumentum à duratione, differentia, & concordantia: quæ propter nimiam obscuritatem prætermittenda esse duxi.

3 Notandum est, Raymundi sententiam esse, vt de quouis problemate ex qualibet cellula huius figuræ depromantur multa argumenta, idest ex ijs cellulis, in quibus vna litera repetitur, sumantur duo argumenta, ex ijs vero, quæ continent tres literas distinctas, accipiantur octo argumenta; quia tot modis literarum acceptio potest variari, vt supra docui; sed quia hoc non semper fieri commodè potest, mihi magis placet, vt cellulae percurrantur & inde ea sola argumenta sumantur, quæ commodè sumi possunt: idcirco in superiori axiomatico duo Lulliana argumenta prætermisi.

4 Rursus notandum est, Raymundum ex hac secunda figura sumere omnes terminos pro medijs syllogismorum; quia termini extremi continentur in ipso problemate,

te, vt

est in problemate, vtrum mundus sit æternus, minus extremum est mundus: maius extremum est æternus: quædam igitur est medium, quo probetur mundum esse, non esse æternum. Hoc medium coniunctum ex tri-terminis suggerit figura secunda. Ceterum si quis vult tantum terminis uti velit, primam figuram adhibere debet: si autem vno termino concludere velit, conuenire debet ad alphabetum, vt apertius sequenti capite tractabo.

CAP. IV.

De utilitate totius artis.

In summa hæc ars ad tria utilis est. 1. ad sermonem de quacunque re instituendum, & orationem amplificandam. 2. ad quæstiones inueniendas. 3. ad quæstiones dissoluendas, id est ad conclusiones probandas.

Sermonis instituendi, & orationis amplificandæ præcepta hæc obseruentur. 1. Adhibeatur prima, & secunda alphabeti columna: præsertim prima, quæ continet terminos absolutos, vt sup. lib. 2. c. 1. ax. 1. ex alphabeto dicebamus (exempli causa) Deum esse optimum, maximum, &c. 2. Commodius mihi videtur adhibere secundam columnam non separatam per se, sed ita ut cellule secundæ columnæ aptentur cellulis primæ columnæ. verbi gratia, cum agis de bonitate Dei, non tantum dicas Deum esse bonum, sed etiam explica differentiam bonitatis diuinæ ab aliarum rerum bonitate; itidem considera concordantiam, contrarietatem, maioritatem,

tem, &c. vt puta, bonitas Dei lōgè, differt, & infinities maior est, quàm aliarum rerum bonitates. Immò quicquid præter Deum vocatur bonum, si cum Deo cōferatur, malum dici debet: etenim Deus nō solūm est auctor & fons omnium bonorum, sed & etiam est ipsa bonitas. 3. Recēseatur species, & coniugata; veluti non solam dicatur, Deus est bonus, sed etiam clemens, misericors, &c. bonitatem suam omnibus rebus impertit, alijs magis, alijs minus: facit enim, vt sol oriatur super bonos, & malos; & pluit super iustos, & iniustos. 4. Ex bonorum auctorum lectione colligantur rerum epitheta, & attributa, eaque disponantur secundum ordinem alphabeti Lulliani, vt sit promptuarium quoddam & repertorium, & vt singula, quæ aliquando proponuntur, auctoritatibus confirmari possint. Exempli causa de Deo constituentur tot capita, quot sunt cellule in alphabeto: deinde ex sacri literis, & ex alijs auctoritatibus excerpta referantur ad sua capita, vt in exemplo sequenti.

B Bonitas.

Solus Deus est bonus, Matth. 19. Mar. 10. Luc. 18.

C Magnitudo.

Deus est vnus, Deut. 6. Malach. 2. & 1. ad Cor. 8. & ad Ephes. 4. & c. Mar. 26. Deus est magnus. 2. Paralip: ca. 2. & Job. 37. Deus est magnificus. Exod. 15. Deut. 32. Deus est magnificatus. Exod. 15. & 2. Sam. 7.

D Duratio.

Deus est æternus: Esther. 4. Deus est immutabilis. Num. 32.

E Potestas.

Deus est omnipotens: Exod. 6. & 15. & Esther. 13. Deus vitæ, & mortis potestatem habet. Sapient. 16.

F Sa-

F Sapia^{ti}a.

Deus omnia scit, & arcana quoque cordis nouit. Eccl. 9. Psalmo 43. 93. 138. Iob. 34. Ierem. 23. Esa. 29. Mat. 6. Luc. 8. & 1. ad Corinth. 4. Sapientia^e eius non est numerus. Psalm. 146.

G Appetitus.

Deus diligit iustos. Psalm. 141. Diligit eos, à quibus diligitur. Prouerb. 8. Diligit suos. Ioa. 13. Dilexit Iacob, & odio habuit Esau. Mala. 1. & ad Rom. 9.

H Virtus.

Deus est fidelis, iustus, & rectus. Deut. 32. Iob. 3.

I Veritas.

Deus est verax. Exod. 34. Num. 23. veritatem custodit. Psalm. 145.

K Gloria.

Deus est laudabilis. Exod. 15. Deus est gloriosus. Mat. 6. Luc. 2.

Idem obseruandum in secunda columna, vt hæc propositio, Non est similis Deo. Exod. 15. & 2. Sam. 7. & 1. Paralip. 17. referri debet ad B-differentiam: hæc verò propositiones: Deus dissipat consilia gentiū, reprobat cogitationes populorum. Psalm. 33. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum, Prou. 21. referantur ad D. contrarietatem. Hæc autem propositio, Magnus est Deus supra omnes deos, referatur ad H, maioritatem. Præter hæc adiungi alia possunt ex tertia columna alphabeti, idest ex quæstionibus. Exempli causa ad quæstionem quid faciat, referantur hæc propositiones, Deus aufert iniquitatem, & scelera, & peccata. Exod. 34. Item fecit cælum, & terram, & cætera omnia. Gen. 1. Esther. 13. Item, opus hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis. Iob. 34. Item facit mirabilia,

E

Exod.

Exo. 15. Item, facit iudicium, illuminat cæcos, &c. Psalm. 145. Ad quæstionem verò ubi referantur sequentes propositiones, Ipse est Deus in Cælo sursum, & in terra deorsum. Ios. 2. Propè est inuocantibus eum Psalm. 145. Cælum, & terram implet. Jerem. 13. Ad quæstionem autem quomodo facit, hæc propositio respicit, Ipse dixit, & omnia facta sunt. Gen. 1. & Psal. 31.

3 De inueniendis quæstionibus vnum est præceptum, vt obseruetur ordo quæstionum; prout in alphabeto Lulliano recensentur, hoc excepto, quòd quæstio cuius, quia relationem quandam significat, rectius examinabitur post quæstionem quale. Nos in arte eam coniunximus cum quæstione vnde, propter auctoritatem Raymundi, qui vtrumque significauit vno verbo de quò. Sed quamuis in arte noluerim Raymundi ordinem mutare; tamen in praxi & vsu artis, hæc mutatio necessaria est.

4 Qui syllogismum quarit, nihil aliud quærit, quàm medium terminum, quoniam in omni syllogismo sunt tantum tres termini, videlicet duo extremi, qui in problema- te, & cõclusionem continentur, & medius terminus, qui ad conclusionem probandam assumitur: quo circa idem est quærere medium, quærere propositiones, & quærere syllogismum: & qui mediũ habet, propositiones, & syllogismum habet. Medius autẽ terminus aut est simplex, aut compositus ex duobus, vel tribus terminis. Non addo plures quàm tres terminos, ne res abeat in infinitum, aut huius artis vsus difficilior reddatur. Simplex terminus accipi debet ex alphabeto: duplex colligendus est ex prima figura: triplex accipiendus est ex tertia figura: verbi gratia si quærat an intellectus humanus sit immortalis, i. expende terminos alphabeti, & vide an aliquis ex ijs terminis possit accipi pro medio ad probandam intellectus im-
morta-

mortalitatem, ac primum perpende terminos primæ columnæ, deinde terminos secundæ columnæ, post hos, percurrere cullulas primæ figuræ, tandem examina cellulas secundæ figuræ, hac ratione inuenies permulta argumenta, quibus probabis animi immortalitatem. Subijciam aliquot exempla, quò res illustrior euadat. Primò ex prima columna alphabeti per cellulam D, idest per durationem, probatur intellectum esse immortalem, quia inter èto corpore remanet. Et per cellulam E, idest potestatem, quia potest operari sine corpore, consequenter perempto corpore consistit. Hoc argumentum est Aristotelis lib. 1. & lib. 3. de anima: Et per cellulam F, idest sapientiam, quia in seipsum reflectitur, & seipsum cognoscit. 2. ex secunda columna per cellulam B, idest differentiã, quia differt ab animabus brutorum, quæ sunt mortales: Et per cellulam E, idest principium: quia intellectus humanus est principium sui motus, & à seipso mouetur. Hoc argumentum est Platonis, & M. Tullij, qui ex Platone desumpsit. Et per cellulam H, idest maioritatem; quia maior est substantia intellectus, quàm animalium irrationalium. 3. ex prima figura, vt per cellulam DF idest durationem, & sapientiam, quia intellectus cognoscit res æternas: Et per cellulam DG. idest durationem, & appetitum, quia sua natura appetit immortalitatem: naturalis autem appetitus non potest esse inanis, cum natura nihil frustra faciat. 4. Ex secunda figura per cellulam CDF. idest magnitudinem, durationem, & cognitionem: quia intellectus tandiù durat, tandiù cognoscit, etiam sine corpore, quia non utitur corporeo organo, vt Aristoteles docet in libris de anima: semper igitur durat, etiam sine corpore: Et per cellulam EFG, idest principium, medium, & finem suæ cognitionis, quandoquidem non utitur corpore. Possem

multa alia argumenta proferre, sed hæc exempli causa retulisse sufficiat,

5 Ex dictis duo colligi possunt. 1. totum vsum artis consistere in terminis & quæstionibus alphabeti: Primam autem, & secundam figuram ideo tatum adhiberi, vt possit aliquis, si velit, ordine expendere omnes modos, quibus duo, vel tres termini alphabeti cõiungi possunt. Verbi gratia, cum quæris, an intellectus sit immortalis, percurrere primo terminos singulos per se: Sed si uis nullum, duos, vel tres terminos coniungendi modum prætermittere, eos expende secundum ordinem cellularum, quæ sunt in prima, vel secunda figura. 2. quia Raymundus primo circulo complectitur terminos primæ columnæ alphabeti, idest terminos absolutos: idcirco eum hanc figuram vocare A, & in centro ipsius circuli scribere literam A, vt igitur hanc literam in hunc vsum reseruaret, in literis columnarum alphabeti sumpsit initium à litera B. vt notaui lib. 1. cap. 2. §. 4.

LIBER QVARTVS.

QVI EST DE NARRATIONE EMENDATIONVM.

ARTIS Lullianæ veris præceptis, eiusque vfu dilucidè demonstrato, superest vt ea proponam, quæ in Lullij scriptis animaduersione, & correctione digna iudicauit, ne videar temere quædam innouasse, & Lullij auctoritatem contempisse.

Note

1. *Note in primam artis Lullianam partem,
que est de alphabeto.*

Alphabetum nouem literas, & earum significationes continet: quælibet autem litera Lullio sex significat: nos verò tres quidem priores significationes, quæ sunt generales, retinuimus: sed tres posteriores, utpotè ab hac arte alienas, deleuimus: Nam quarta est physica, & metaphysica: quinta, & sexta sunt ethicæ.

Præterea apud Lullium non apparet, cur diuersæ significationes ad vnam, & eandem literam referantur: id verò apparet in nostro diagrammate in columnas distincto: nam in prima columna sunt principia absoluta, in secunda sunt principia relata, in tertia sunt quæstiones: & in qualibet columna, prima litera significat primum principium, seu primam quæstionem, secunda secundam, & ita deinceps. Nostrum igitur alphabetum Lulliano est longè clariùs, & commodius.

Ad hæc, Lullius hoc loco terminos simpliciter proponit, & posterius multis interiectis explicat; nos verò terminos propositos statim enarramus, ne diù lector ignoret ea, in quibus versatur. Sic pauciores, & magis perspicuæ fiunt partes huius artis.

2. *In secundam partem, que est de figuris.*

Prima figura apud Lullium, qui alphabetum confuse proponit, fortassè necessaria fuit, ut ostenderet principia absoluta sibi inuicem attribui, ut bonitas est magna, magnitudo est bona: sed nobis, qui alphabetum in diagramma retulimus, & in columnas digessimus, omninò

super fuit, quis enim tradente artis doctore non intelligit hæc sibi inuicem attribui, quamuis in orbem non describantur, nec ductis lineis inter se nechtantur?

Similiter secunda figura superuacua est, quia continetur in secunda columna alphabeti, qua est longè obscurior, cum hic sint nouem principia in tres classes diuisa, ita vt tria principia in qualibet classe ponantur; hæc classes naturali ordine in dicta columna proponuntur: & primo differentia, concordantia, contrarietas. deinde principium, medium, finis: postremo, maioritas, æqualitas, minoritas. In orbiculari autem figura Lulliana hæc miscentur, & perturbantur: ideoque à Lullio tres trianguli adhibentur, & inter se connectuntur.

In tertia figura nihil muto, sed eam facio primam, reiectis prima, & secunda, tanquam figuris superfluis, & inutilibus, artemque augentibus, & obscurantibus.

Quarta Lullij Figura tribus circulis constat, quorum duo sunt mobiles, vt his circumuolutis inueniantur omnes modi, quibus tres termini inter se connectuntur: quot autem sunt modi, tot sunt cellulae. Quare utilior, & clarior est doctrina, si cellulae proponantur, vt nos in secunda nostra figura obseruauimus, quam si cum Lullio circuli gyrentur: quemadmodum utilius, & commodius est habere panes, quam triticum, & pistrinum ad farinam eliciendam, & panes conficiendos.

3. In tertiam partem, quæ est de definitionibus.

In hac parte Lullius definit principia absoluta, quæ posita sunt in prima alphabeti columna: hæc definitiones à nobis commodius traduntur in prima parte, id est in expositione primæ columnæ.

	1	2	3	4	5	6	7	8
1	bbc	ccd	dde	eeff	ffgg	gghh	hhii	iiik
2	d	e	f	g	h	i	k	ikk
3	e	f	g	h	i	k	hii	
4	f	g	h	i	k	ghh	k	
5	g	h	i	k	fgg	i	hkk	
6	h	i	k	eff	h	k		
7	i	k	dee	g	i	gii		
8	k	ccd	f	h	k	k		
9	bcc	e	g	i	fh	gkk		
10	d	f	h	k	i			
11	e	g	i	egg	k			
12	f	h	k	h	fii			
13	g	i	dff	i	k			
14	h	k	g	k	fk			
15	i	cée	h	ehh				
16	k	f	i	i				
17	bdd	g	k	k				
18	e	h	dgg	eii				
19	f	i	h	k				
20	g	k	i	ekk				
21	h	cff	k					
22	i	g	dhh					
23	k	h	i					
24	bee	i	k					
25	f	k	dii					
26	g	cgg	k					
27	h	h	dkk					
28	i	i						
29	k	k						
30	bff	chh						
31	g	i						
32	h	k						
33	i	cii						
34	k	k						
35	bgg	ckk						
36	h							
37	i							
38	k							
39	bhh							
40	i							
41	k							
42	bii							
43	k							
44	bkk							

4. *In quartam partem, qua est de regulis.*

Regularum appellatione Raymundus significat quæ-
siones positas in tertia alphabeti columna, quas quidem
ibi recensuit, hic declarat: nos eodem loco proposui-
mus, & explicauimus, vt autem breuiorem & dilucidio-
rem redderemus.

5. *In quintam partem, qua est de tabula.*

Hæc tabula imperfecta est, & longè prolixior propo-
tur in arte magna, nec differt à nostra figura secunda,
qua simul breuitati, & perfectioni studuimus, & om-
nes terminorum connexiones ad paucas cellulas rede-
mus.

6. *In sextam partem de euacuatione tertiæ figuræ.*

In hac parte auctor nihil noui docet, sed ea repetit,
quæ antea de tertia figura docuit: obsecutionis autem
causa nouam loquendi rationem adhibet, euacuationem
tertiæ figuræ vocans, cum illius figuræ termini sibi inui-
dem attribuuntur, & subijciuntur, ita vt variæ enunciatio-
nes conficiantur.

7. *In septimam partem de multiplicatione quartæ figuræ.*

Quemadmodum contra artem, & methodi præcepta,
tertiam figuram in secunda parte proposuit, & eius eua-
cuationem in sexta parte tradidit, ita quartam figuram
in secunda parte proposuit, & eius multiplicationem in
septima

septima parte declarat. Multiplicatio autem quartae figuræ nihil aliud est Raymundo, quam ratio colligenda tabulæ ex quarta figura, idest ex circumuolutione circumtorum quartæ figuræ: quapropter quarta figura, tabula, & multiplicatio quartæ figuræ vnâ doctrinam continet, nimirum coniunctionem trium terminorum à nobis in secunda nostra figura propositam.

8. In octauam partem de mixtione principiorum, & regularum.

Mira est huius auctoris tautologia: nam mixtio principiorum, & regularum continetur in tertiæ figuræ euacuatione, de qua actum est in sexta parte. Denique euacuatione tertiam figuram, haurire propositiones ex tertia figura, miscere literas tertiæ figuræ, quibus & principia, & regulæ continentur, diuersis verbis eandem rem significant. **Intellige principia absoluta, quæ sunt in prima columna nostri alphabeti; & relata, quæ sunt in secunda columna eiusdem alphabeti; & quæstiones, quæ in tertiam alphabeti columnam sunt coniectæ.**

9. In nonam partem de nouem subiectis.

Hæc pars partim est physica, partim metaphysica, & quædam etiam sumit ex ethicis: quocirea non est pars artis, sed vsus; quatenus hæc ars rebus metaphysicis, aut physicis, vel ethicis aptatur, ac similitudine potest alijs scientijs atque artibus accommodari: vt igitur Alpharabius ab Auerroë reprehenditur; quoniam organo logico adiunxit logicam, physici, medici, &c. ita etiam est reprehendendus Lullius, qui in hac generali arte descendit ad ea, quæ

ea, quæ phyfici, metaphyfici, & ethici propria sunt,

10. *In decimam partem alphabeti.*

Tria applicationum genera tradit auctor. 1. implicitū applicatur explicito; vt hæc quæstio, an sint angeli, applicatur (exempli causa) ad bonitatem, & quæritur, an bonum sit esse Angelos. 2. abstractum applicatur concreto, vt bonitas bono, magnitudo magno. 3. applicantur quæstiones ad loca huius artis: vt quia aliæ recipiunt primam figuram, aliæ secundam figuram, aliæ tabulam, &c.

Tota hæc applicationum doctrina est inanis. Prima applicatio nihil aliud est, quàm inuentio medij termini, per quem probetur conclusio, vt putà concludimus esse Angelos, quia bonum est, vt inseruiant ecclesiæ, & electis. Sufficiunt igitur, quæ de inueniendis syllogismis docuimus, nec pati debemus, vt Lullius nobis imponat, nouis vocabulis non nouam doctrinam proponens.

Secunda applicatio sufficienter exposita fuit, dum egimus de prima columna alphabeti: docuimus enim singulas literas significare principia tã in abstracto, quam in concreto, vt B, bonitatem, & bonum: & vtendum esse vocabulo abstracto, vel concreto, prout res exigit.

Tertia applicatio nihil aliud est, quam expositio partiū huiusmodi artis: ergo non constituit partem per se, ab illis diuersam, & separatam.

Addit hoc loco centum formas, idest centum definitiones rerum partim logicarum, vt generis & speciei; partim physicarum, vt motus, & loci; partim metaphysicarum, vt entis, & idæ; partim theologicarum, vt orationis, & prædicationis; partim mathematicarum, vt trianguli, & circuli; partim ethicarum, vt honoris; partim di-

uer-

uerfarum artium, vt mercaturę, & nauigationis. Hęc omnia sunt ab hac arte aliena, & ad suas facultates redigenda.

11. In undecimam partem de quæstionibus.

Hęc pars non differt à tertia applicatione. Sępius enim hic auctor eadem diuersis verbis, & diuersis locutionibus docet quasi diuersa.

12. In duodecimam partem de habitatione.

Habitationem vocat, cùm quis perfectè hanc artem didicit, adeo vt non sit leui quadam notitia affectus, sed habitum contraxerit, vt Peripatetici loquuntur. Ad hęc habitationem tria requirit. 1. vt aliquis omnes partes huius artis intelligat, & quamlibet quæstionem ad eam partem referre, & applicare possit, ad quam spectat. 2. vt ad exemplum quæstionum ab auctore definitarum possit alias quæstiones peregrinas, idest à Lullio prætermittas tractare, ac dissoluere. 3. vt possit quæstiones, & solutiones ad eandem conclusionem multiplicare.

Sed in primis ridiculum est habitationem proponere tanquam partem artis: etenim eadem est ars, cuius habet aliquis leuem, vel perfectam notitiam, ita vt vel sit leuiter affectus, vel habitum contraxerit.

Præterea primum requisitum nihil continet præter repetitionem tertię applicationis, de qua in decima parte dictum fuit. Quod ad secundum requisitum attinet, artis præcepta generalia sunt, quę tam exemplis à Lullio tractatis, quàm alijs similibus aptari debent: atque hoc est omnibus artibus commune.

Tertium

Tertium requisitum, vt multiplicentur quæstiones, & solutiones, vsum artis respicit, quem superiori lib. exposui.

13 In decimamtertiam partem de modo docendi hanc artem.

Modus artem docendi non est pars artis. Hunc autem modum facile nouit, qui artē perfectè intelligit: vt enim ait Philosophus. 1. metaphys. signum scientis est posse docere,

Quodque parum nouit, nemo docere potest, vt inquit Ouidius. In hac parte dat auctor quatuor puerilia præcepta, non huius artis propria, sed alijs quoque communia. 1. studiosus memoriter teneat partes artis. 2. Magister explicet suis auditoribus contextum, & rationes auctoritatibus præferat. Auditores quoque contextum perlegant, & si de aliqua re dubitent, magistrum consulant. 3. Magister coram scholaribus quæstiones proponat, & recta ratione soluat. 4. Magister scholares exerceat, proponens quæstiones, quas dissoluant, & ab eis exiget rationum multiplicationes.

F I N I S.

Vidi hunc librum, & censeo typis committi posse ad communem studiosorum utilitatem. Datum Neapoli die 18. Maij 1631.

Alexander Russus Canon. Dep.

Imprimatur.

Fœlix Tamburellus Vic. Gen.

Index Capitulorum

Liber primus, qui de Alphabeto inscribitur.

C ap. 1. de arte Lulliana, & eius partibus.	pag. 6.
2. De Alphabeto.	8.
3. De prima columna alphabeti.	9.
4. De secunda columna alphabeti.	14.
5. De tertia columna alphabeti.	18.

Liber secundus, qui est de figuris.

Cap. 1. De figuris.	pag. 20.
2. De prima figura.	21.
3. De secunda figura.	23.

Liber tertius, qui est de usu, & utilitate huius artis.

Cap. 1. De utilitate alphabeti.	pag. 25.
2. De utilitate primae figurae.	26.
3. De utilitate secundae figurae.	28.
4. De utilitate totius artis.	31.

Liber quartus, qui est de ratione emendationum.

1. Nota in primam partem artis Lullianae, quae de alphabeto.	37.
2. In secundam partem, quae de figuris.	37.
3. In tertiam partem, quae de definitionibus.	38.
4. In quartam partem, quae de regulis.	39.
5. In quintam partem, quae de tabula.	39.
6. In sextam partem de euacuatione tertiae figurae.	39.
7. In septimam partem de multiplicatione quartae figurae.	39.
8. In octavam partem de mixtione principiorum, & regularum.	40.
9. In nonam partem de nouem subiectis.	40.
10. In decimam partem de applicatione.	41.
11. In undecimam partem de quaestionibus.	42.
12. In duodecimam partem de habitatione.	42.
13. In decimamtertiam partem de modo docendi hanc artem.	43.